Gausdals Tidende

9. Årgang Gausdal Historielag nr 1-96

1995

Blant de ting vi vil huske særskilt fra dette året er markeringen av frigjøringsjubileet.
Kulturetaten i Gausdal kommune og historielaget var sammen om noen arrangementer. Først flyslippet på Skei hvor flere som var involvert i flyslippet ved Bennsjøen i februar 1945 deltok. Senere hadde vi en festkveld på Gausdal samfunnshus med Claus Helberg som hovedtaler. Vi arrangerte også en krigshistorisk minneutstilling. Geir Arild Høiland var primus motor for det.

Historielaget fikk reist en minnestein ved Jevanhaugen til minne om de 16 norske soldatene som falt der i aprildagene 1940. Ved avdukingen deltok regimentssjefen ved Hvalsmoen, oberst Arne Broberg.

Alt i alt tror vi dette ble en bra markering av frigjøringsjubileet, det tydet den store interessen og oppslutningen fra folk i bygda på.

Trygg oppbevaring for vårt materiale har lenge vært et sterkt ønske i historielaget. Med støtte fra Gausdal kommune, Gausdal almenningstyre, sparebanken NOR og Gjensidige Gudbrandsdal, samt en dyktig dugnadsgjeng har vi fått bygget et brannsikkert arkivrom i kjelleren i prestegarden.

Vi retter en stor takk til alle som har hjulpet og støttet oss på forskjellig vis med dette og andre ting. Uten slik hjelp og velvilje ville det blitt tungt å drive historielaget.

Ei arbeidsgruppe har vært i gang med registrering av stabburs- og golvklokker. de tar dette innimellom andre oppdrag, derfor går det ikke så fort. Vi tar gjerne mot flere henvendelser, og satser på å fullføre prosjektet i løpet av 96.

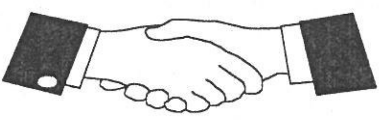

Andreas Austlid og Vonheim

Andreas Austlid var født på Austlid i Gausdal i 1851 og døde i Totenvika på Østre Toten i 1926. Han virket som folkehøgskolelærer og skrev flere lærebøker.

I boka «Salt fraa folkehøgskulen» som ble utgitt samme år som han døde, forteller han om sitt møte med den nye skolen, folkehøgskulen, og vi har sakset litt i fra 1. kapittel der han forteller om da skolen kom til Gausdal.

Folkehøgskulen aat Bruun var paa Sel i 4 aar. So flutte han 10 mil lenger sør i dalen - rulla liksom med si eiga tyngd - aat Gausdal.

Det tok til aa staa stort ord av den gilde bondeskulen. Det var ei ære aa faa slike karer millom seg, som tok saaleis av ungdomen og seda han upp; dei var altfor gode til aa gjøyme seg burt i ei fatig avbygd som Sel.

Bøndene lét vel, og prestane endaa meir. Kunnskapen var nyttig og god aa ha, og «dannelsen» med for den viltre ungdomen som voks upp no. Det vart aldri for mykje av det som godt var.

Detta maalstrævet aat Janson og sume andre, det var no so som so. Han skulde vera ein slik skjemtegauk denne Janson, reint lystig kar - men han var daa prestlærd! Ja-ja, Breien var streng nok han. Det skulde vera moro faa desse tvo karane i hop.

Ivar Fykse, ein av dei største bønder, opna salane i storbygningen sin og gav skulen *fritt hus* i tvo eller tri aar. Sidan kjøpte Bruun jord og gard og bygde *Vonheim* ei mil lenger sør, i grannskapet til Per Bø. *Per Bø* var ein av dei faae som visste kva skulen *var og vilde*; han gav timberet til skulen og stod for arbeidet.

Og skulen auka og voks. Dalens beste søner kom der - gutane um vinteren og gjentone um sumaren - og fraa Mjøsbygdene og vide vegner. Det saag mest ut til han hadde teke tyngste taket, og aatte framtida utan større meir strid. Bruun hadde so god tru til dølene. Um 20 aar maa Gudbrandsdalen vera den fremste dal i landet, sa han; og hans voner her saag so reint rimelege ut. Vi

gledde oss alle, og mest *Per Bø*.

Slik ei samling av menner, av *krefter*, som her kom saman - i *ei* bygd, paa ein liten flekk - har det ikkje vore sét maken til, i *vaar* soga. Dei strøymde til - og offerhugen var stor. Dei saag ikkje paa løn og levemaate desse folk - det var *den heilage missions eld* som dreiv deim saman, som lyste or augo deira og gjorde deim glade. Dei skjøytte i med eigne midlar og levde tarveleg. *Janson* bygsla og bygde, for eigne pengar. *Bruun* like eins paa garden sin. *Ingvar Bøhn* kom med tvo syster, og bygde. Hit kom *Frits Hansen* og hans *Ingeborg*, fodd *Heftye*, og leigde seg inn i tarvelege bonderom paa Toft. Eg minnest godt Bruun sa, at for henne vart livet meir fatigslegt enn for nokon av os aa flytja in i ei hytte og leva paa husmannsvis. For ho hadde havt kammersjomfru daa ho voks upp, til aa klæ baade av og paa seg og til aa hjelpe seg med dei minste ting. No var ho sin eigen tenar og vilde gjera alt sjølv; ho hadde vore hjaa mor si sumaren før og lært koke bondemat. Hit kom kandidatene *Skard* - Johannes og Matias - og vart med i arbeidet. Her kom *Stefan Frich* og slo seg ned med sin frie barneskule. Hit kom *Aasmundstad* og heldt skule for bornom aat Bruun og Janson: Og endeleg, hit kom Bjørnstjerne Bjørnson, kjøpte Aulestad millom Vonheim og Bø, og vilde vera bonde. Han sende ein son og ei dotter paa skulen aat Aasmundstad, og Karl Seip styrde garden hans fyrste aaret.

Der stod glans av Vonheim desse aara. Der tok dei fyrst til med lærarmøte; og eg tenkjer lærarane minnest deim; for slike møte fær vi no aldri att meir. Og so folkemøta paa Veslehamar - dei fyrste av det slag i landet; fraa Vonheim og Per Bø gjekk dei ut.

Tegn. Einar Sigstad

TILLITSVALGTE

Formann
Marthe Stine Fyksen
2623 Vestre Gausdal

Nestformann
Nils Engeland
2621 Østre Gausdal

Kasserer
Marit Paulsrud
2621 Østre Gausdal

Sekretær
Kari Nustad Bergum
2623 Vestre Gausdal

Styremedlemmer
Arne Helleberg
2623 Vestre Gausdal
Jan Dahle
2627 Svatsum
Alf Sanden
2620 Follebu

Leder i boknemnda
Edel Kvisberg
2623 Vestre Gausdal

Leder i fotogruppa
Tor Korsvold
2622 Svingvoll

Leder i slektsgruppa
Magne Bårdslien
2623 Vestre Gausdal

Kontingent 1996

I 1995 var medlemstallet 529.

Som dere ser av medlemsblanketten er det litt forandring fra i fjor. Kontingent for familier er kuttet ut, og for enkeltmedlemmer er den forhøyet. Den er likevel lav i forhold til dagens prisnivå. Så vi håper at dere fortsatt vil støtte historielaget. Det betyr utrolig mye å ha mange positive medlemmer i ryggen - å vite at vi er mange som mener at historielaget har en nødvendig og viktig jobb å gjøre. Det er viktig for oss, men enda mere for våre etterkommere!

Styret

Årsmøte

Gausdal Historielag har årsmøte på Kornhaug søndag den 24 mars 1996 kl. 19.00.
Velkommen.

Styret

For deg som har lyst til å finne ut litt om egen slekt, eller har gamle fotografier og smalfilmer som du er villig til å låne ut for registrering og kopiering: - Møt opp i prestegarden på de faste møtedagene som er

første mandag i hver måned kl. 19.00.